

Durmuş Hocaoğlu

Tarih ve Tarih Bilinci

Ayyıldız., 29 Şubat 2000, Salı., s.09
Durmuş Hocaoğlu, Ayyıldız Sıra No: 126; 2000-043; Şubat-21

Türk intelijansiyasında ciddîye alınması gereken bir **“tarih bilinci”** zaafiyetinin bulunduğu âşikârdır. Gerçek anlamda bir entellektüel problemi olan bu zaafiyeti besleyen birçok kaynağın en başında, hemen bütün zaafiyet alanlarında olduğu gibi, **Felsefe'den mahrûmiyet** gelmektedir. Felsefesizlik, hemen-hemen her hususta olduğu gibi Tarih üzerinde de derinlemesine düşünmemizi ve bir tarih bilinci geliştirmemizi engellemektedir. Felsefesizliğin sıradanlaştırdığı fikir dünyasında bir **“bilim olarak Tarih”** (Tarih Bilimi, Historia Rerum Gestarum), **Arkivizm** ve **Kronolojizm** basitliğine indirgenmekte, bir **“varlık olarak Tarih”** (Tarihî Varlık, Res Gestae) de adetâ bir efsaneler yumağı, bir mitoloji haline dönüşmektedir.

Bir başka önemli âmil olan **Rijid ve Mistik İdeoloji Fetişizmi** ise, Tarihî Varlık Alanı'nın, hiç sorgulanmadan doğruluğuna kesin olarak ve mistik bir veçhe izâfe edilerek inanılan ‘belirli’ katı (rijid) ideoloji gözlükleri arkasından ‘belirli’ görüntülerini vermektedir. Bu ideoloji gözlüklerinin en temel işlevi, Tarih hakkında bir **“sanal gerçeklik”** duygusu yaratmak; Tarih'in kendi gerçekliği içerisindeki gerçek görüntüsünü değil, gözlük tarafından nasıl görülmesi dizayn edilmişse öyle görülmesini sağlayan, çarpıtılmış bir **“Yapay (Sun'î) ve Sanal Tarih”** yaratmaktır.

Tarih'in, bir yanıyla, tarihçi tarafından bulunulan konumdan yapılan bir **“inşâ”** ve ontolojik olarak en zor nüfuz edilebilen bir varlık alanı olduğu ve bu sebeple de Tarih'in bir bilim olup-olamayacağı zâten bilinen bir husustur; bu ağır bir zorluktur. Fakat buna ilâveten, bir de fetiş hâline getirilmiş kaskatı ideolojilerin batağına saplanıldığı takdirde, Tarih, artık bir karanlığa gömülmekte, **“occult”** ve **“obscure”** bir mâhiyet kazanmaktadır.

Kezâ, böyle bir durum, kısaca **“yaşanmış geçmiş”** olarak tanımlanan Tarih'i hemen ideolojik mevzilere çekmekte ve **“red-kabul”** kategorizasyonuna göre şekillenmiş bir cepheleşme ortaya çıkmaktadır.

Yapay ve Sanal Tarih anlayışının pratikteki bâzı olumsuz sonuçlarını kalın çizgilerle birkaç maddede hulâsa etmeyi deneyebiliriz:

1: Tarih, kendi gerçekliğinden **“bilinçli”** olarak koparılmakta ve yeniden yapay (sun'î) olarak bir nevi **“tarih mühendisliği”** zihniyeti ile inşâ edilmekte, kendisinin dizayn edildiği ideolojik şablonlara göre de ya kutsanmakta ya da lânetlenmektedir. Bu ise, **Kutsanmış Tarih** ve **Lânetlenmiş Tarih** anlayışları yaratmaktadır.

2: Anlaşılamaz bir hâle dönüştürülmüş olduğu için artık Tarih'ten pratik sonuçlar çıkarılması da imkânsızlaşmaktadır ki meselâ bunun netîcesinde, Tarih'in ders ve ibret alınacak ve, aynı zamanda, günümüzü de anlamamıza yardımcı olacak aydınlatıcı niteliği ortadan kalkmaktadır. Her sosyal olayın ve/veya olgunun kökleri bir şekilde Tarih'te olduğu için Tarih'ten soyutlanarak bağımsız kompartmanlar şeklinde tek başlarına mütaleâ edilemeyecekleri göz önüne alındığı takdirde; bu durumun bir kopukluk hâsıl ederek, olaylar

ve olgular bütünselliğinin parçalanmasına ve bunun da, günümüzün anlaşılmasının, mühim bir parametresinin tahrip edilmesi yüzünden, zor, hattâ çok kereler imkânsız hale gelmesine yol açacağını kabul etmeliğimiz iap etmektedir.

Felsefesizliğin ve ideolojizmin hoyratlığına kurban edilen Tarih'in kendi gerçekliğinden koparılarak bir **Yapay ve Sanal Tarih** hâline dönüştürülmesinin hem sebebi ve hem de neticesi olan, birbirinin simetriği, fakat yanlışlıkta eşdeğer birer "**tarih paranoyası**" olan **Kutsanmış Tarih** ve **Lânetlenmiş Tarih** anlayışları çok önemli yanlışlıklara ve sapkınlıklara sebebiyet vermektedirler.

İmdi; Kutsanmış Tarih anlayışına göre, dokunulamaz bir kutsallık alanı, bir tabu, bir fetiş olan Tarih, Lânetlenmiş Tarih anlayışına göre de taşlanası bir şeytan, bir hakaret objesi hâline dönüşmektedir. İşte, bu paranoyaların dürtüsü ile ortaya iki aşırılık çıkmaktadır: "**Tarihe kaçış**" ve "**Tarihten Kaçış**". Kutsanmış Tarih taraftarları Tarih'e kaçarken zıt kutupta kümelenmiş olan Lânetlenmiş Tarih taraftarları da Tarih'ten kaçmaktadırlar.

Türk ve İslâm tarihinin, genellikle, sağ ideolojilerce kutsanmakta, sol ideolojilerce lânetlenmekte oluşu buna bir örnektir. Buna göre, sağ ideolojiler Tarih'e, sol ideolojiler ise Tarih'ten kaçışa meyyâl ve mütemâyildirler.

Gerek Tarih'e Kaçış ve gerekse de Tarih'ten Kaçış, özellikle, bizim gibi, potansiyel olarak düşmüş ve irtifâ kaybetmiş toplumlarda daha yaygın ve şiddetli bir hal almaktadır ki onun da en büyük gıdalanma kaynaklarından birisinin, bu potansiyel düşüşü ve irtifa kaybından neş'et eden **eziklik ve aşâğılık duygusu** olduğu aşikârdır. Tarihimizin hâlimizden daha ihtişamlı oluşu, maalesef, bizlerde böyle bir kompleks yaratmaktadır; Tarih'e bakıştaki polariteye göre ya Tarih'e kaçılmaktadır ya da Tarih'ten.

